

Sygn. akt V CSK 444/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 września 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa T. K. i I. K.

przeciwko I. D.

o zobowiązanie złożenia oświadczenia woli i wydanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 9 września 2016 r.,

skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 31 stycznia 2014 r., sygn. akt V ACa .../13,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo T. K. i I. K. skierowane przeciwko I. D. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli przenoszącego powrotnie na powodów udział wynoszący $\frac{1}{4}$ we własności nieruchomości objętych księgami wieczystymi KW [...]. W motywach rozstrzygnięcia Sąd ustalił, że udział w opisanych nieruchomościach, wynoszący połowę, powodowie darowali pozwanej, swojej córce i jej mężowi, umową darowizny z dnia 7 marca 2000 r. Wobec zachowań pozwanej, ocenianych przez powodów jako rażąca niewdzięczność, powodowie pismem z dnia 6 września 2012 r. odwołali dokonaną wobec niej darowiznę a wobec niezadośćuczynienia żądaniu zwrotu nieruchomości, wytoczyli powództwo o zobowiązanie jej do złożenia oświadczenia woli. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego i po dokonaniu oceny zebranych w sprawie dowodów, Sąd Okręgowy oddalając to powództwo wskazał, że powodowie nie udowodnili, aby pozwana dopuściła się wobec nich rażącej niewdzięczności, przez co ich oświadczenie o odwołaniu wobec niej darowizny było bezskuteczne, nie mogło zatem spowodować utraty udziału w prawie własności.

Oddalając wyrokiem z dnia 31 stycznia 2014 r. apelację powodów, Sąd Apelacyjny wskazał, że czyni to z innych przyczyn niż zarzucane w apelacji, za wystarczający dla uznania za prawidłowe oddalenia powództwa uznał bowiem pogląd prawny, że w sytuacji, gdy darczyńca odwołuje tylko w stosunku do jednego z małżonków darowiznę dokonaną do ich majątku objętego wspólnością ustawową, to nie przysługuje mu roszczenie o powrotne przeniesienie własności udziału w dotychczasowej wspólności majątkowej małżeńskiej, a więc takie roszczenie jakie powodowie zgłosili w sprawie niniejszej, lecz roszczenie pieniężne z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia (art. 898 § 2 w związku z art. 405 *in fine* k.c.) w wysokości, co do zasady, połowy wartości przedmiotu darowizny; pogląd ten stanowił odzwierciedlenie stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 284/11, (OSP 2013, nr 1, poz. 3). Akceptacja tego poglądu prowadziła do oddalenia apelacji bez dokonywania ustaleń i oceny, czy pozwana dopuściła się wobec powodów rażącej niewdzięczności.

W skardze kasacyjnej powodowie, powołując się m.in. na wykładnię prawa dokonaną uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1979 r. III CZP 15/79 (OSNC z 1980 r. nr 4, poz. 63), zarzucili naruszenie art. 35 k.r.o. w związku z art. 898 k.c., i domagali się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uchwała pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1979 r., III CZP 15/79, została wpisana do księgi zasad prawnych, wobec czego ma moc zasady prawnej. Zasada prawna wiąże wszystkie składy orzekające Sądu Najwyższego. Zgodnie z art. 62 ustawy o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst Dz.U. z 2013 r., poz. 499), jeżeli jakikolwiek skład Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia pełnemu składowi Izby, z tym że odstąpienie od zasady prawnej uchwalonej przez Izbę, przez połączone Izby albo przez pełny skład Sądu Najwyższego wymaga ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały podjętej odpowiednio przez właściwą Izbę, połączone Izby lub pełny skład Sądu Najwyższego. Wobec tego, że w postanowieniu z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 444/14 wyrażono pogląd odmienny od zasady prawnej zawartej w punkcie trzecim uchwały III CZP 15/79 i zdecydował on o treści zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy rozstrzygając o skardze kasacyjnej powodów, wskazując na zarysowaną w orzecznictwie rozbieżność poglądów co do skutków odwołania darowizny dokonanego w stosunku do jednego z małżonków w sytuacji, gdy rzecz darowana stała się ich majątkiem wspólnym, postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2015 r., przedstawił pełnemu składowi Izby Cywilnej Sądu Najwyższego do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne: „czy odwołanie na podstawie art. 898 § 1 k.c. w stosunku do jednego z małżonków darowizny nieruchomości, uczynionej do majątku wspólnego, uprawnia darczyńcę do żądania przeniesienia na niego udziału niewdzięcznego małżonka we własności tej nieruchomości ?”

Uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2016 r. III CZP 72/15, Sąd Najwyższy orzekł, że nie odstępuje od zasady prawnej wyrażonej w punkcie trzecim uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu

Najwyższego z dnia 28 września 1979 r. III CZP 15/79 o następującej treści „w razie odwołania darowizny w stosunku do jednego z małżonków rzecz darowana staje się przedmiotem współwłasności obojga małżonków w częściach równych, a darczyńca może żądać przeniesienia na niego udziału należącego do małżonka, w stosunku do którego darowiznę odwołał, gdyby zaś nie było to możliwe - zwrotu wartości tego udziału (art. 405 k.c.)”. Nie ulega wątpliwości, że treść uchwały przesądza o kontynuacji linii orzeczniczej ukształtowanej uchwałą III CZP 15/79.

Związanie Sądu Najwyższego uchwałą podjętą w dniu 31 marca 2016 r. skutkuje uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, przy czym Sąd ten, po myśli art. 398²⁰ k.p.c., pozostaje związany wykładnią prawa dokonaną w powołanej uchwale.

Z przedstawionych zatem powodów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.), o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

jw

kc